

Projektna nastava hrvatskoga jezika

Mikić, Nives

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:731659>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti (nastavnički smjer) i
Mađarskoga jezika i književnosti (komunikološki smjer)

Nives Mikić

Projektna nastava hrvatskoga jezika

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Vesna Bjedov

Osijek, 2018.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti (nastavnički smjer) i
Mađarskoga jezika i književnosti (komunikološki smjer)

Nives Mikić

Projektna nastava hrvatskoga jezika

Diplomski rad

Humanističke znanosti, Interdisciplinarne humanističke znanosti, metodike
nastavnih predmeta humanističkih znanosti

Mentorica: doc. dr. sc. Vesna Bjedov

Osijek, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ODREĐENJE POJMA PROJEKTNE NASTAVE.....	2
3. CILJEVI I ZADAĆE PROJEKTNE NASTAVE.....	4
4. TEMELJNA NAČELA PROJEKTNE NASTAVE.....	5
5. TIJEK PROJEKTNE NASTAVE	8
6. SUDIONICI PROJEKTNE NASTAVE	9
7. DOSEZI I OGRANIČENJA PROJEKTNE NASTAVE	12
8. KLASIFIKACIJA PROJEKTNE NASTAVE	14
9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	15
9.1. Predmet i cilj istraživanja.....	15
9.2. Instrument i uzorak istraživanja	15
10. REZULTATI I RASPRAVA	17
10.1. Spol ispitanika.....	17
10.2. Vrsta škole u kojoj ispitanici rade	17
10.3. Godine rada u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika	18
10.4. Provođenje projektne nastave hrvatskoga jezika	19
10.5. Obvezatnost provođenja projektne nastave hrvatskoga jezika.....	20
10.6. Čestotnost provođenja projektne nastave	22
10.7. Unaprjeđenje učenikova odnosa prema hrvatskome jeziku	24
10.8. Povećanje aktivnosti učenika projektnom nastavom	26
10.9. Naučenost o jeziku	28
10.10. Svijest učenika o jeziku.....	30
11. ZAKLJUČAK	33
12. LITERATURA.....	34
13. IZVORI	36
14. POPIS PRILOGA.....	37
15. ŽIVOTOPIS.....	39

Sažetak

Ovaj se rad bavi projektnom nastavom hrvatskoga jezika – nastavnoga područja. U teorijskome dijelu rada razmatra se određenje samoga pojma projektne nastave nakon čega se prikazuju ciljevi i zadaće koje se ostvaruju provođenjem takvog oblika nastave. Potom se govori o temeljnim načelima na kojima počiva projektna nastava. Budući da projektna nastava zahtijeva dobru organizaciju i pripremu, navodi se tijekom projektne nastave. Kako su važni čimbenici projektne nastave njeni sudionici, govori se o ulozi učenika i nastavnika te ostalih sudionika koji mogu pridonijeti realizaciji projektne nastave. Zatim se navode dosezi i moguća ograničenja projektne nastave nakon čega se donosi klasifikacija nastavnih i školskih projekata. Nakon teorijskog dijela rada slijedi istraživački. Istraživački dio rada usmjeren je na analizu anketnog upitnika provedenog na uzorku od 29 nastavnika hrvatskoga jezika osnovnih i srednjih škola. Ispitanici su u anketnom upitniku izražavali svoje stavove u odnosu na tvrdnje koje su im bile zadane: *provodim projektnu nastavu hrvatskoga jezika, projektna nastava treba biti obvezni dio nastave hrvatskoga jezika, dobrom organizacijom projektne nastave hrvatskoga jezika može se unaprijediti učenikov odnos prema hrvatskome jeziku, aktivnost učenika povećava se projektnom nastavom hrvatskoga jezika, projektnom nastavom učenici više nauče o hrvatskome jeziku, istraživanjem u projektnoj nastavi učenici postaju svjesni da je jezik svuda oko njih* te su trebali izraziti mišljenje o čestotnosti provođenja projektne nastave. Rezultati istraživanja pokazali su da većina ispitanih nastavnika provodi projektnu nastavu te da smatra kako projektna nastava hrvatskoga jezika doprinosi trajnijem usvajanju znanja i većoj svijesti učenika o postojanju jezika izvan škole.

KLJUČNE RIJEČI: suvremena nastava, projektna nastava, nastava hrvatskoga jezika, usmjerenost na učenika

1. UVOD

Projektna nastava pripada suvremenim načinima poučavanja jer u prvi plan stavlja učenika i razvoj njegovih ne samo kognitivnih sposobnosti nego i psihomotoričkih te afektivnih potencijala. Projektna je nastava danas zastupljena u mnogim nastavnim predmetima, pa tako i u Hrvatskome jeziku, odnosno u nastavnome području hrvatskome jeziku čiji je primarni sadržaj gramatika, pravopis te povijest jezika. Cilj je ovoga diplomskog rada razložiti projektnu nastavu u odnosu na sve relevantne čimbenike bitne za njezinu realizaciju te prikazati stavove nastavnika hrvatskoga jezika prema projektnoj nastavi, poglavito one koji se odnose na njezine učinke i utjecaje na same učenike. U odnosu na istaknuti cilj, u ovome će se radu ponajprije usredotočeno promatrati projektnu nastavu u odnosu na teorijski aspekt, a to znači da će se definirati pojam, zatim ciljevi i načela projektne nastave te će se razložiti etape. Važni čimbenici projektne nastave jesu njezini sudionici, stoga će se u zasebnim poglavljima opisati njihova uloga, poglavito uloga učenika i nastavnika. Iako se projektnu nastavu zagovara u suvremenom odgojno-obrazovnom procesu, može se govoriti ne samo o njezinim dosezima nego i o ograničenjima, o čemu će također biti riječi u ovome radu. S obzirom na to da se projektnu nastavu može promatrati prema različitim kriterijima, u zasebnom će se poglavlju izložiti klasifikacija projektne nastave. U odnosu na ovu temu posebno je zanimljivo pitanje kako nastavnici hrvatskoga jezika doživljavaju projektnu nastavu, tj. koliko je projektna nastava hrvatskoga jezika zastupljena u njihovu odgojno-obrazovnom radu. Također, kakav stav imaju nastavnici hrvatskoga jezika prema obveznosti projektne nastave te njezinim učincima kada je riječ o učenicima. O tim će se pitanjima govoriti u istraživačkome dijelu rada u kojemu će se prikazati rezultati provedenoga istraživanja o projektnoj nastavi hrvatskoga jezika. Prije analize kvantitativnih rezultata dobivenih anketiranjem ispitanih nastavnika hrvatskoga jezika i kvalitativnih odgovora na pojedina pitanja u metodološkome okviru ovoga rada, opisać će se predmet i cilj istraživanja te instrument i uzorak. U zaključku će se istaknuti sinteza u odnosu na teorijski i istraživački aspekt projektne nastave hrvatskoga jezika.

2. ODREĐENJE POJMA PROJEKTNE NASTAVE

Teorijsko je utemeljenje obrazovanja usmjerenog prema učeniku realizirao John Dewey još krajem 19. stoljeća kroz metodu projekata. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Tu je ideju Johna Deweyja nastavio William Kilpatrick i upravo je on oblikovao projektnu nastavu kakvu danas poznajemo. Visković (2016) ističe da su obojica, Dewey i Kilpatrick, smatrali da učenici u školi moraju stjecati kompetencije koje će im biti potrebne u životu izvan škole.

Danas se pojmom projektna nastava označava aktivno učenje koje može biti ugrađeno u nastavu, a organizira se radi ostvarivanja onih ciljeva koji se ne mogu postići drugim nastavnim strategijama i metodama te se tako omogućuje prevladavanje nedostataka tradicionalne nastave i razredno-predmetnog sustava. (Matijević, 2011) Takav oblik nastave uključuje aktivnosti u kojima se učenicima omogućuje visok stupanj samostalnosti i nadzora nad organizacijom, tijekom i smjerom aktivnosti. (Munjiza, Peko i Sablić, 2007) Osim toga, projektna nastava pruža metodički kontrast koji omogućava učenicima da razumiju karakteristike različitih metoda, pristupa i postupaka te njihovu korisnost u pronalaženju rješenja. (Maleš, 1996)

Literatura nudi razna određenja projektne nastave, pri čemu se ističe Meyerovo tumačenje projektne nastave. On u didaktičkim radovima definira *projekt* kao „zajednički pokušaj nastavnika i učenika da život, učenje i rad povežu tako da se društveno značajan i s interesima sudionika povezan problem zajednički obradi (=proces) i dovede do rezultata (=produkt) koji za sudionike ima uporabnu vrijednost.“ (Meyer, 2002: 180) Podravec iznosi nešto sažetiju definiciju te tvrdi da je projektna nastava „dobro i planirana i smišljena nastava koja ima za cilj doći do spoznaja i rezultata na osnovi istraživanja neke situacije.“ (Podravec, 2003: 24) Dakle, projektna je nastava oblik pomno planiranog i osmišljenog aktivnog učenja pri čemu nastavnik i učenici pokušavaju povezati određeni problem sa svakodnevnim životom, radom i učenjem te zajedničkim istraživanjem doći do učeniku vrijednih spoznaja.

Potrebe za uključivanje takvog oblika rada u nastavni plan javljaju se početkom 21. stoljeća, kada se hrvatsko školstvo našlo pred novim zahtjevima uslijed brojnih društvenih i tehnoloških promjena. (Munjiza, Peko i Sablić, 2007) Tako se 2002. godine u *Koncepciji promjena odgojno obrazovnog sustava* zahtijevalo uključivanje projektne nastave u nastavni plan, ali taj zahtjev nije prihvaćen te je rad u projektnoj nastavi samostalna odluka svakoga učitelja. Jednak cilj, da udovolji zahtjevima suvremenog društva i gospodarstva, imao je *Hrvatski nacionalni obrazovni standard* koji se javlja 2005. godine. HNOS¹ donosi brojne promjene u školstvu koje se, između

¹ *Hrvatski nacionalni obrazovni standard*

ostaloga, odnose na metode i oblike rada, ciljeve učenja te sadržaje učenja, a poseban je naglasak stavljen na iskustvenu i istraživačku nastavu umjesto na dotad prevladavajuću, predavačku nastavu. (Garmaz, 2006) Dakle, HNOS promiče brojne didaktičke oblike među kojima je i projektna nastava.

3. CILJEVI I ZADAĆE PROJEKTNE NASTAVE

Projektnom nastavom provode se aktivnosti kojima nastavnici olakšavaju učenicima učenje, a provode se uz malo ili nimalo nastavnikova sudjelovanja, dok se pritom ostvaruju izuzetno važni odgojni i obrazovni ciljevi. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007)

Budući da projektna nastava postavlja drukčije ciljeve od onih u tradicionalnoj nastavi, oni se dijele na specifične i opće. (Munjiza, Peko, Sablić, 2006) Pod specifičnim se ciljevima podrazumijevaju oni koji ovise o posebnostima izabrane projektne teme. Opći ciljevi projektne nastave podrazumijevaju stjecanje znanja i mogućnost primjene toga znanja u stvarnom životu, razvijanje sposobnosti snalaženja u različitim situacijama, razvijanje zanimanja za istraživanje i istraživački pristup učenju, razvijanje zanimanja za znanost, umjetnost, kulturu, demokraciju, razvijanje pozitivnog odnosa prema radu i vrijednostima rada te razvijanje stvaralačkog učenja i primjenu stečenih znanja u praktičnom radu, aktivan odnos u svakoj situaciji, razvoj vještina komunikacije, razvitak ekološke svijesti, razvitak tolerancije i poštivanje ljudskih prava, samoorganiziranost i samoodgovornost te ostvarenje konkretnih proizvoda. (Munjiza, Peko, Sablić, 2006) Osim toga, projekt može biti promatran kao metoda rada, o čemu govori Maleš, te navodi kako su primarni ciljevi projektne metode učiti i djelovati autonomno, prepoznavati i razvijati osobne sposobnosti i potrebe, razvijanje spremnosti djelovanja i prihvaćanje odgovornosti, prepoznavati i strukturirati probleme te razvijati strategije za njihovo rješavanje, razvijati sposobnost komunikacije i suradnje te prevladavanja konflikata i utjecati na uspostavljanje organizacijskih veza. (prema Munjiza, Peko, Sablić, 2007)

Prema tome, razvidno je da su u projektnoj metodi i projektnoj nastavi ciljevi podudarni te su kao takvi strukturalno ugrađeni u projektnu nastavu. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Dakle, projektna je nastava, prema navedenim ciljevima, usmjerena na aktivnost učenika u domeni kognitivnoga, socijalnoga i moralnoga učenja.

4. TEMELJNA NAČELA PROJEKTNE NASTAVE

Projektna nastava uvelike se razlikuje od tradicionalne nastave pa su stoga i načela na kojima počiva projektna nastava različita od onih koja se tiču tradicionalne nastave. U nastavku se rada navode temeljna načela projektne nastave.

Usmjerenost na situaciju

Nastavnik se prije odabira sadržaja projektne nastave treba usmjeriti na to da je tema povezana s dosadašnjim iskustvom učenika te da može doprinijeti njegovom osobnom razvoju. Prema tome, Garmaz navodi: „Prije bilo kakve odluke potrebno je pokušati iskristalizirati, izdvojiti iz pojma ono što je povezano uz konkretnu situaciju škole i učenika. Ako je moguće pronaći jednu poveznicu sa situacijom učenika, onda se može započeti s problematizacijom tog odnosa.“. (Garmaz, 2006: 180)

Usmjerenost prema interesima učenika

Projektna se nastava temelji na suradničkom učenju te je jedan od temeljnih ciljeva suradničkog učenja utjecati na povećanje motivacije za aktivno, ravnopravno, uspješno uključivanje u rad. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Dakle, kako bi se ostvario taj cilj važno je kod učenika izazvati interes za takav način rada. Pojam *interes* treba osigurati da se cilj neće izgubiti pred očima jer on podsjeća na to da jedan projekt treba promišljati iz vida povezanosti s vrijednostima koje on ima za sve sudionike. (Garmaz, 2006) Budući da je interes učenika polazište i osnova daljnjeg učenja, nastavnik zajedno s učenicima treba tragati za odgovarajućom temom u skladu s njihovim interesima i tako potaknuti motivaciju za rad koja će doprinijeti uspješnosti ostvarivanja ciljeva projektne nastave. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007)

Samostalna organiziranost i osobna odgovornost

Budući da se projektna nastava temelji na suradničkom učenju, svi sudionici nekog projekta pridonose ishodu toga projekta, a kada postoji međusobna ovisnost unutar skupine radi ostvarenja zajedničkog cilja, tada postoji i pojedinačna odgovornost za vlastiti uspjeh kao i uspjeh cijele grupe. Na taj način učenici postaju motiviraniji za rad jer uviđaju da su potrebni jedni drugima kako bi ostvarili uspjeh. (Garmaz, 2006) Dakle, učenik preuzima odgovornost za svoje učenje te postaje samostalan jer zna kako se uči i komunicira te uči upravljati procesom učenja i rada što je važno za stjecanje, ali i primjenu stečenih znanja u stvarnom životu. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Osim toga, učenici samostalno organiziraju rad na projektu tako

što određuju cilj, načine, metode učenja, što ujedno doprinosi boljim rezultatima jer učenici organiziraju rad prema svojim interesima i mogućnostima.

Usmjerenost na važnost

Od projektne nastave očekuje se da ne bude samo od privatnog interesa, nego da naglašava ono što je važno za život. Stoga, Garmaz (2006) tvrdi da projekt ne treba skupljati informacije koje će možda u budućnosti biti potrebne, već treba izravno dokazati svoju uporabljivost tako što će utjecati na druge.

Etapno ciljno planiranje

Ranije je navedeno kako učenici sudjeluju u planiranju same projektne nastave. Međutim, za provođenje projektne nastave nije dovoljno doći u razred i pitati djecu što bi ona željela raditi jer projektnu nastavu treba primjenjivati planski te primjereno stupnju i obliku obrazovanja ili nastavnom gradivu. (Fabijanić, 2014) Dakle, projektna nastava zahtijeva dobru pripremu nastavnika koji poznaje mogućnosti djece u razredu te prema tome izrađuje detaljan plan rada uključujući vremensko određenje, podjelu dužnosti i određenje društvenog oblika rada. Nastavnik pritom treba imati na umu koji ciljevi mogu biti ostvareni projektnom nastavom te osigurati rad koji će omogućiti razvoj učeničkih sposobnosti koje nedostaju. U vrjednovanje je važno uključiti učenike, jer je ono usmjereno na uspjeh projekta. Dakle, učenici s nastavnikom analiziraju i vrjednuju cjelokupan rad, a svrha je vrjednovanja postignuća rada unaprjeđivanje procesa učenja te motiviranje učenika i ostalih sudionika za istraživački i stvaralački rad. (Vuković, 2003)

Usmjerenost na mnogovrsnost osjetila

Tradicionalna nastava od učenika traži reproduktivnost znanja zbog čega učenici često imaju velikih poteškoća pri prijenosu znanja iz jednog okružja u drugo. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Nasuprot tome, projektna nastava omogućuje djelovanje glavom, srcem i rukama te na taj način učenici uče povezivati teoriju s praksom te primjenjivati znanje u raznim okolinama. Svjesnim povezivanjem i sjedinjavanjem teorije i prakse omogućuje se iskustveno učenje u projektnoj nastavi. (Garmaz, 2006)

Socijalno učenje

Nemoguće je bilo što raditi u skupini, a da pritom ne postoji međusobna interakcija i komunikacija. Tako je i radom na jednoj temi neophodno ostvarivati interakciju, koordinaciju u

skupini, komunikaciju te pravilan odnos prema kritici i nadzoru, stoga je socijalno učenje i sadržaj i cilj učenja u projektnoj nastavi. Učenici radom na projektu uče kako učiti i raditi u grupi te poboljšavaju svoje učenje uzajamnim pomaganjem, razmjenjivanjem i poticanjem iskustva učenja. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007)

Interdisciplinarnost

Tema projekta mora biti osvijetljena sa stajališta znanstvenih disciplina jer interdisciplinarnost omogućuje učenicima cjelovito učenje što podrazumijeva kognitivno, socijalno i moralno učenje. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Učenicima se pokušava pokazati da svaki problem može biti sagledan iz različitih uglova i pritom biti riješen na različite načine.

Predstavljanje rezultata

Javno predstavljanje rezultata projekta bitan je dio projektne nastave, ističu Munjiza, Peko, Sablić (2004). Zagovornici projektne nastave pridaju visoko značenje rezultatu te razlikuju javni i unutarnji rezultat. Javno predstavljanje rezultata projekta je važno jer tako učenici mogu dobiti pohvale i priznanja što kod učenika izaziva jačanje samopouzdanja, ali ne smije se zanemariti ni unutarnji rezultat kao što su porast znanja i spoznaja. (Garmaz, 2006) Rezultati se rada mogu predstaviti razredu, ostalim razredima, cijeloj školi, pa i široj javnosti, međutim važno je istaknuti kako konačni rezultat projekta nema vrijednost po sebi, nego svoje značenje dobiva unutar procesa rada. (Garmaz, 2006)

5. TIJEK PROJEKTNE NASTAVE

Tijek projektne nastave podrazumijeva određene etape koje zahtijevaju rad svih sudionika kako bi se ostvario krajnji cilj. Pitanjem projektne nastave bave se mnogi autori koji nude vlastita poimanja tjeka² nastave, ali se sva određenja mogu objediniti trodijelnom strukturom koju navode Munjiza, Peko i Sablić (2007), a odnosi se na tri glavne etape: pripremanje, sam rad na projektu i refleksija.

Prva etapa nazvana je pripremanje projekta, a odnosi se na pronalaženje teme, formuliranje cilja i planiranje projektnoga rada. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) U ovoj je etapi najvažniji korak odabir odgovarajuće teme za rad. Podravec (2003) navodi da nastavnik pri odabiru teme mora uzeti u obzir da je tema koju će učenici obrađivati povezana s njihovim svakodnevnim iskustvom, da omogućuje uporabu različitih vještina i znanja učenika, da je tema dovoljno bogata kako bi omogućila dugotrajnije bavljenje te da je pogodna za istraživanje. Zatim, nastavnik treba odrediti koji će se to projektni ciljevi, i na koji način, ostvariti radom na projektu. Pri formuliranju ciljeva, nastavnik treba imati na umu što određenim projektom želi postići, na koji način ostvariti zadani cilj i kako predstaviti rezultate projekta. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Nakon formuliranja cilja slijedi okvirno planiranje projekta koje vrši nastavnik, zatim učenici uz pomoć nastavnika izrađuju detaljan plan rada. Druga etapa odnosi se na sam rad na projektu. Navedena etapa uključuje rad na terenu gdje se prikupljaju podaci o zadanoj temi, a zatim se ti prikupljeni podaci obrađuju, analiziraju i usustavljaju te se predstavlja konačan rezultat. Učenici na terenu razgovaraju sa stručnjacima te intervjuiraju, opažaju, bilježe, anketiraju te tako dolaze do korisnih podataka nakon čega se prikupljene informacije obrađuju i pripremaju za predstavljanje. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Učenici zatim izrađuju završni dio projekta koji će prikazati rezultat njihova istraživanja, a koji će biti predstavljen javnosti. Treća etapa koju navode Munjiza, Peko i Sablić (2007) uključuje refleksiju o projektu. U navedenoj se etapi promatra cjelokupan rad na projektu, od same pripreme do predstavljanja rezultata rada. Refleksija uključuje grupnu procjenu, ali i samoprocjenu projektnoga rada. Grupnom se procjenom ukazuje na ono što je bilo dobro, ali i ono što je bilo loše prilikom rada te se tako nastoji ukazati na pogriješke, ali i moguća poboljšanja za budući rad. Samoprocjena projektnoga rada služi za ocjenjivanje uspješnosti svakoga člana, ali i cijele grupe. Učenici procjenjuju rad drugih, ali i samih sebe.

² Vesna Crnković-Nosić (2007) navodi tijek projekta u nastavi hrvatskoga jezika koje dijeli u devet etapa: izbor teme za projekt, priprema učenika za odabranu temu, izrada plana istraživanja, izvođenje istraživanja, objedinjavanje, odabir i usustavljanje sakupljanje građe, izrada završnog dijela projekta, kritička analiza cjelokupnoga rada na projektu, prezentacija cjelovitoga projekta, vrednovanje projekta.

6. SUDIONICI PROJEKTNE NASTAVE

Govoreći o suvremenoj nastavi, Matijević ističe da „nastava više ne smije biti mjehur sapunice zaštićen od svijeta i stvarnosti neprobojnom opnom plana, programa, metoda, pravila, udžbenika i „građiva“, a učionica svetište dostupno samo iniciranima.“ (Matijević, 2008: 200) U skladu s tim, projektna nastava kao jedan od oblika suvremene nastave donosi promjene u nastavnom procesu te ne poznaje granice razreda, škole, uloga i profesije, pa po potrebi uvodi mnoge druge sudionike za koje do sada u nastavi i školi nije bilo mjesta ili nisu dobili pravu ulogu. Nastavnik, iako više nema isključivu odgovornost za učenikov uspjeh, uz tradicionalnu ulogu vodiča u svijet znanja, dobiva nove uloge organizatora, koordinatora, savjetnika, moderatora i pregovarača. Također, mijenja se uloga učenika te nastava uključuje brojne druge sudionike, primjerice ravnatelja, pedagoga, psihologa i brojne druge stručnjake, ali i tehničko osoblje škole i, dakako, roditelje. U nastavku će se rada razložiti uloga svih sudionika projektne nastave pri čemu će se detaljnije opisati učenikova i nastavnikova uloga.

Uloga učenika u projektnoj nastavi

Projektna nastava mijenja dosadašnju poziciju učenika te ga stavlja u prvi plan. Vuković (2003) navodi da se rad učenika u projektnoj nastavi zasniva na njihovim interesima i sposobnostima, a učenje se odvija različitim načinima: vizualnim, verbalnim i učenjem uz potporu. Tijekom provođenja projektne nastave, navodi Vuković (2003), učenici ne slijede nastavnikove upute niti njegov plan, već slobodno i otvoreno govore tijekom nastave dok im nastavnik samo pomaže u ostvarivanju. Oni su aktivni sudionici u svim etapama nastavnog procesa, daju inicijativu za rad sukladno njihovim interesima i sposobnostima, predlažu tijekom rada, mijenjaju pojedine etape rada, samostalno planiraju, stvaraju ideje, međusobno se dogovaraju te rješavaju probleme na koje nailaze. (Fabijanić, 2014) Kvaliteta projektnoga učenja proizlazi iz toga što projektna nastava nije usmjerena na samo jedno određeno područje učenikova razvitka, već teži povezivanju kognitivnog, socijalnog i moralnog učenja. Dakle, učenici uče povezivati elemente znanja, vještine i tehnike rada u smislenu cjelinu te uče kako primijeniti naučeno. (Munjiza, Peko, Sablić, 2006) Naposljetku, učenici primjenjuju vještine u raznim situacijama na koje nailaze prilikom istraživanja te sudjeluju u samoprocjeni i vrjednovanju rezultata rada. (Fabijanić, 2014)

Uloga nastavnika u projektnoj nastavi

Uloga nastavnika se također mijenja te iz uloge predavača nastavnici prelaze u ulogu savjetnika, mentora, koordinatora te tako potiču učenike na stvaralačko istraživanje. Vuković (2003) navodi da nastavnici pomažu učenicima u izradi projekta, ali samo u vođenju procesa planiranja. Nema uspješne nastave bez realnih ciljeva, zadataka i svrhe što ih postavlja nastavnik, stoga nastavnik u suradnji s učenicima postavlja ciljeve i dodjeljuje zadatke. Nastavnici motiviraju, potiču socijalnu kooperativnost i stvaraju poticajno okruženje te predlažu suvremene i aktualne sadržaje i metode te na kraju, zajedno s učenicima, vrjednuju rezultate rada i predlažu poboljšanja. (Vuković, 2003) Kada nastavnici uspješno vode i nadgledaju projekt, učenici bivaju motiviraniji te se aktivno uključuju u nastavu i tako ostvaruju visoke rezultate rada, ali i zadovoljstva. (prema Munjiza, Peko, Sablić, 2007: 57)

Ostali sudionici projektne nastave

U odnosu na tradicionalnu predavačku nastavu, u rad na projektu se, osim učenika i nastavnika, mogu uključiti brojni drugi sudionici. Interakcija se u projektnoj nastavi događa među djecom, djecom i odraslima i, naposljetku, odraslima i odraslima međusobno te takva interakcija doprinosi tome da svi, djeca, roditelji i učitelji, uče. (Haršanji, 2004) Također, sudionik projektne nastave može biti i ravnatelj. On može dogovarati suradnju sa stručnjacima izvan škole, a stručnjaci izvan škole mogu biti dragocjeni izvori znanja jer iz prve ruke mogu govoriti o pojedinim iskustvima i upoznati učenike s radnim procesima. (Matijević, 2008) Haršanji ističe važnost pedagoga u projektnoj nastavi tvrdeći da je „suradnja i potpora znanstvenika pedagoga neophodna i permanentna.“ (Haršanji, 2004: 80) Zadatak je pedagoga u projektnoj nastavi posjećivati projektne skupine, opažati i uočavati poteškoće, ponuditi rješenja za poteškoće u organizaciji i provođenju projektne nastave. Osim pedagoga, u projektnu nastavu može biti uključen i psiholog. Psiholog pomaže u rješavanju racionalnih tehnika učenja potrebnih za rješavanje projektnih i problemskih zadataka. (Matijević, 2008) Sljedeći mogući sudionik je knjižničar. On može osposobiti učenike za korištenje suvremenih izvora informacija te im pomoći u pronalaženju potrebnih materijala za istraživanje. Budući da projektna nastava uključuje međupredmetnu korelaciju i integraciju, drugi nastavnici mogu biti pozvani kao stručnjaci u pojedinim etapama projekata. Osim stručnog sastava škole, učenicima u projektnoj nastavi može pomoći tehničko osoblje škole te tako i ono postaje odgajateljem i suradnikom u učenju. Također, u projektnoj nastavi mogu sudjelovati roditelji čija je uloga pratiti, nadzirati, savjetovati te, surađujući s nastavnikom, pomagati u aktivnostima.

Svi navedeni sudionici na svoj način doprinose uspješnosti projektne nastave i stvaranju umrežene zajednice ljudi različite dobi, iskustva, obrazovanja, sposobnosti, interesa, stavova i sustava vrijednosti.

7. DOSEZI I OGRANIČENJA PROJEKTNE NASTAVE

Svaki oblik nastave zahtijeva pripremljenost i organiziranost nastavnika pri čemu nastavnik drži konce u svojim rukama. Jedan od oblika nastave, pri čijem provođenju dolazi do izmjene uloga sudionika u samom nastavnom procesu, jest projektna nastava. Taj oblik nastave zahtijeva izmjenu uloga njenih sudionika pa nastavnik više nije predavač nego postaje voditelj i mentor. Također, pod vodstvom nastavnika, učenik postaje aktivan sudionik odgojno-obrazovnog procesa. Budući da je projektna nastava usmjerena na učenika, njegova je aktivnost veća što omogućuje bolju ovladanost nastavnim sadržajima. Postoje, dakle, mnogi dosezi koji se postižu projektnom nastavom, a o kojima valja govoriti.

S druge strane, takav oblik nastave često zahtijeva odlazak na teren, materijalno ulaganje te nailazi na vremensku mnoge druge prepreku pa valja govoriti i o ograničenjima.

Dosezi projektne nastave

Vuković (2003) ističe kako je aktivnost učenika u projektnoj nastavi povećana pa, ujedno, sloboda komuniciranja među članovima skupine biva znatno veća, a učenici se međusobno nadopunjuju te jedni drugima osvježavaju prethodno usvojeni nastavni sadržaj i zajedno dolaze do rezultata. U ostvarivanju projektne nastave uspostavlja se bolji i kvalitetniji odnos, ne samo u odnosu učenik – učenik, nego i u odnosu nastavnik – učenik, a važno je da svaki učenik, prema svojim sposobnostima, pomaže u ostvarivanju cilja učenja. (Vuković, 2003)

Projektna je nastava, iznosi Fabijanić (2014), primjenjiva u redovitoj i terenskoj nastavi, izvannastavnim aktivnostima, obradi interdisciplinarnih sadržaja, a neizostavna je u radu s nadarenim učenicima te omogućuje izbor područja i tema prema osobnim interesima i sposobnostima učenika. Visković ističe da se primjenom projektne nastave učenicima „omogućuje da uče na višoj razini misaonog i praktičnog rada“ (Visković, 2016: 384) te se tako postiže uravnoteženost znanja i mišljenja. Učenici uče socijalizacijske vještine, razvijaju toleranciju i smanjuju različite predrasude, a Vuković (2003) kao najveću prednost navodi zajednički, timski rad u kojemu se jača samopoštovanje i samopouzdanje učenika. Radom na projektu omogućava se učenicima da postanu svjesni vlastitih mogućnosti djelovanja te se omogućava razvoj novih kompetencija potrebnih za svakodnevni život kao što su inventivnost, sposobnost rješavanja problema, sposobnost rukovođenja vlastitim procesom rada, sposobnost komunikacije s drugima te sposobnost timskoga rada. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Učenici slušaju, argumentiraju, mijenjaju svoje mišljenje zbog dobre argumentacije suradnika, sigurno i samopouzdanost nastupaju, predstavljaju sebe te razvijaju osobnu inicijativnost. (Munjiza, Peko i

Sablić, 2004) Projektna nastava omogućava bolje razumijevanje znanstvene discipline u kojoj se radi jer „ima pozitivne efekte na razumijevanje sadržaja učenja“. Visković (2016: 384)

Moguća ograničenja projektne nastave

Mnogo je čimbenika koji mogu biti ograničavajući pri ostvarivanju projektne nastave. Munjiza, Peko i Sablić (2007: 61) tvrde da: „Škole učenicima moraju omogućiti djelovanje u projektnome radu kako im kasnije i same radne situacije ne bi bile strane.“, a često se pred nastavnike nameću brojna ograničenja kao što su nastavni plan i program, raspored sati, prostor te mnoga druga zbog kojih se projektna nastava ne može implementirati u nastavu.

Fizička organizacija škole može dovesti u pitanje mogućnost provedbe projektne nastave jer je za izvođenje projektne nastave potrebno osigurati prostor, ali i vrijeme, što često ne dopušta ustaljen raspored sati gdje se predmeti smjenjuju u trajanju od 45 minuta. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Osim toga, projektna nastava često zahtijeva materijalno ulaganje. Primjerice, učenici trebaju otputovati na teren što uključuje kupnju autobusne karte, a škola nema dovoljno financijskih sredstava kojim bi podmirila troškove autobusnih karata što dovodi do ograničenja u radu. Sljedeće od brojnih mogućih ograničenja može biti rad u grupama s velikim brojem učenika pri čemu se ne postiže željeni efekt projektinoga učenja jer se u takvim grupama odvija slabija komunikacija te takve grupe postaju natjecateljske i impulzivnije. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007) Zatim, učitelji često ne mogu odvojiti dovoljan broj nastavnih sati za planiranje i realizaciju projekta na odabranu temu zbog mnoštva nastavnih sadržaja propisanih nastavnim planom i programom koja su dužni obraditi. Ujedno, vremenska ograničenost nastavnoga sata na 45 minuta predstavlja ograničavajući čimbenik za sveobuhvatno bavljenje projektom i za provedbu svih njegovih etapa. Također, projektna se nastava uvelike razlikuje od tradicionalne pa je nužno razvijati drugačije kriterije ocjenjivanja. (Munjiza, Peko i Sablić, 2007). Česte su dvojbe oko toga što treba ocjenjivati pri projektnoj nastavi te treba li se vrjednovati rezultat ili cjelovit proces rada. Međutim, kako bi nastavnik znao što treba ocjenjivati, ali i kako pratiti projektnu nastavu, za to bi se trebao posebno osposobiti. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007)

8. KLASIFIKACIJA PROJEKTNE NASTAVE

Organizaciji se projektne nastave treba pristupiti uobzirujući vremenski kriterij, zatim broj sudionika, mjesto ostvarivanja, ciljeve te osobitosti nastavnoga predmeta. Prema tome, Matijević (2008) donosi podjelu školskih i nastavnih projekata prema broju sudionika, području razvoja, ustanovi u kojoj se projekt odvija, ciljevima, nastavnim predmetima, trajanju projekta te povezanosti projekta s nastavom. Dakle, projekti s obzirom na broj sudionika koji u njemu sudjeluju mogu biti individualni, skupni, razredni, školski te mogu biti organizirani za rad u paru. Zatim, rad na projektu može biti usmjeren na određeno područje razvoja, stoga se ti projekti nazivaju spoznajni, afektivni i motorički. Sljedeća podjela odnosi se na ustanovu u kojoj se projekt odvija i prema tome projekti mogu biti razredni, školski, gradski, županijski, državni ili međunarodni. Nadalje, sljedeći su kriteriji podjele ciljevi projekta te sukladno ciljevima projekti mogu biti istraživački, humanitarni, ekološki, suradnički, praktični i umjetnički. Nadalje, Matijević (2008) nudi podjelu prema nastavim predmetima, pa tako projekti mogu biti povijesni, fizikalni, kemijski, biologijski, tehnički, glazbeni i višeznanstveni. Također, projekti s obzirom na vremenski kriterij mogu biti poludnevni, dnevni, tjedni, mjesečni, polugodišnji, godišnji i višegodišnji. Posljednja podjela odnosi se na povezanost projekta s nastavom, pa tako projekti mogu biti nastavni, izvannastavni i izvanškolski. (Matijević, 2008)

Dakako, postoje kombinacije navedenih vrsta projekata. Primjerice, skupni istraživački povijesni mjesečni nastavni projekt označava projekt u kojem svaka skupina treba obaviti istraživanje u nastavi povijesti što uključuje izradu plana i prikupljanje materijala te provođenje istraživanja i predstavljanje rezultata u trajanju od jednog mjeseca.

9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Provedenim istraživanjem za potrebe ovoga rada ispitani su osnovnoškolski i srednjoškolski nastavnici o njihovim iskustvima i razmišljanjima te o čestotnosti provedbe projektne nastave hrvatskoga jezika. U nastavku će se prikazati predmet i cilj te instrument i uzorak provedenog istraživanja.

9.1. Predmet i cilj istraživanja

Predmetom je provedenoga istraživanja odnos nastavnika prema projektnoj nastavi te njihova percepcija o učinkovitosti ovog oblika nastave. Osim toga, cilj istraživanja bio je ispitati stavove i iskustva nastavnika hrvatskoga jezika te zastupljenost projektne nastave hrvatskoga jezika u njihovome nastavnome radu.

9.2. Instrument i uzorak istraživanja

U istraživanju o projektnoj nastavi hrvatskoga jezika podaci su prikupljeni anketiranjem. Uzorak je istraživanja činilo 29 nastavnika hrvatskoga jezika osnovnih i srednjih škola. Anketa³ je bila anonimna i sastojala se od sedam tvrdnja. Prva se tvrdnja odnosila na to provode li nastavnici projektnu nastavu hrvatskoga jezika pri čemu su ponuđeni odgovori *da* i *ne*. Druga tvrdnja tražila je izjašnjavanje nastavnika o tome treba li projektna nastava biti obvezni dio nastave hrvatskoga jezika. Ponuđeni su odgovori bili: *uopće se ne slažem, uglavnom se ne slažem, niti se slažem niti se ne slažem, uglavnom se slažem i potpuno se slažem*. Treća se tvrdnja odnosila na čestotnost provedbe projektne nastave hrvatskoga jezika pri čemu su ponuđeni odgovori bili *jedanput godišnje, dva puta godišnje, odnosno jedanput u polugodištu i ostalo*. Ispitanici su imali mogućnost uz ponuđeni odgovor *ostalo* sami napisati, prema vlastitome mišljenju, koliko često treba provoditi projektnu nastavu hrvatskoga jezika. Nadalje, sljedećim su se tvrdnjama od nastavnika tražila izjašnjavanja o tome može li se dobrom organizacijom projektne nastave hrvatskoga jezika unaprijediti učenikov odnos prema hrvatskome jeziku, povećava li se aktivnost učenika projektnom nastavom, usvajaju li učenici bolje znanja o hrvatskome jeziku projektnom nastavom te postaju li učenici istraživanjem u projektnoj nastavi svjesni da je jezik svuda oko njih. Ispitanicima su pri navedenim tvrdnjama bili ponuđeni odgovori *uopće se ne slažem,*

³ Anketa se nalazi u Prilogu 1.

uglavnom se ne slažem, niti se slažem niti se ne slažem, uglavnom se slažem i potpuno se slažem.

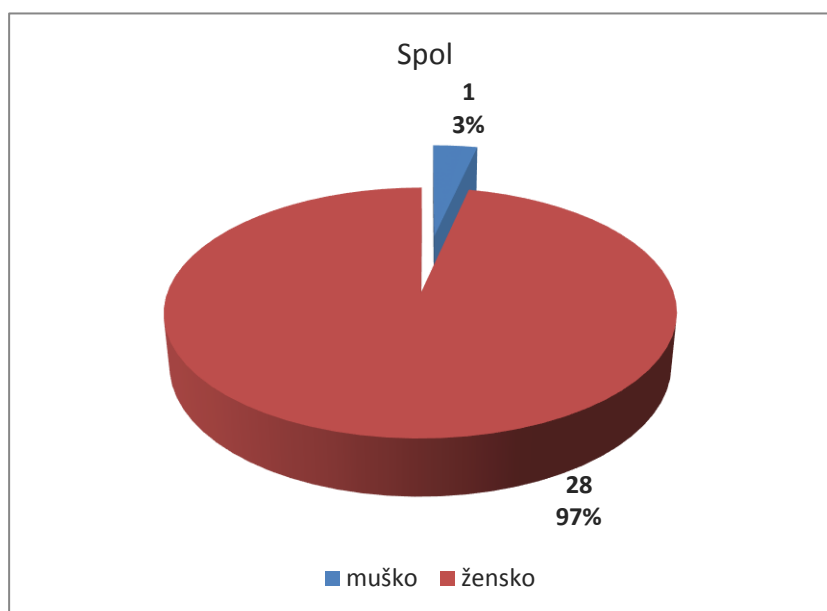
Uz sve su se tvrdnje tražila i obrazloženja odgovora koja su u cijelosti u izvornome obliku navedena u ovome radu. Osim navedenih tvrdnja, ispitanici su se izjašnjavali o spolu, o školi u kojoj rade te o duljini staža u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika. Svi su dobiveni rezultati prikazani u brojčanim i postotnim omjerima te je svaka tvrdnja analizirana i interpretirana. Anketiranje je provedeno od sredine svibnja do sredine lipnja 2018. godine.

10. REZULTATI I RASPRAVA

U ovome će se poglavlju prikazati odgovori dobiveni provedenom anketom na ukupnome uzorku od 29 ispitanih nastavnika hrvatskoga jezika osnovnih i srednjih škola. Svaka će se tvrdnja postavljena u anketi, zajedno s odgovorima i obrazloženjima, posebno prikazati, analizirati i interpretirati u zasebnome potpoglavlju.

10.1. Spol ispitanika

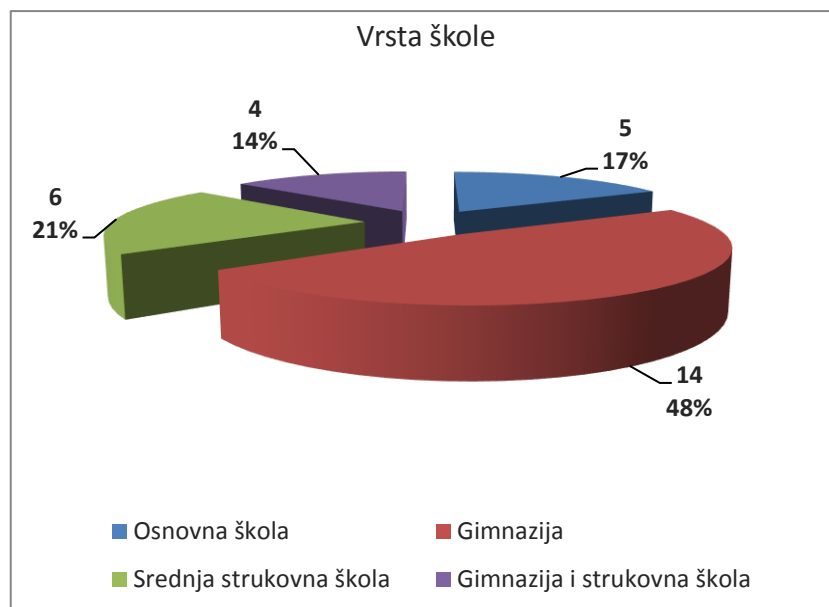
Od ukupno 29 ispitanika, 28 ispitanika (97 %) se izjasnilo da je ženskoga spola, dok je tek jedan ispitanik (3 %) muškoga spola. Navedeni omjer prikazan je u slici 1.

Slika 1. – spol ispitanika

10.2. Vrsta škole u kojoj ispitanici rade

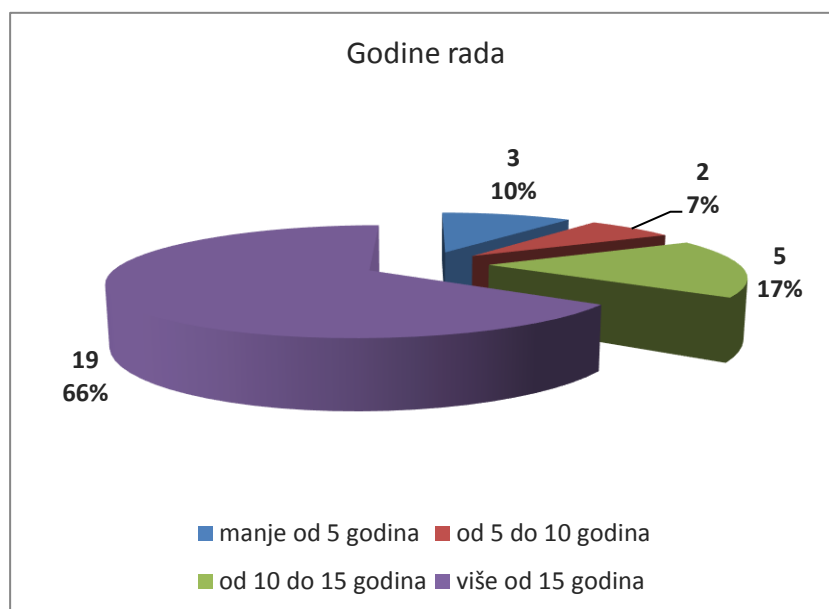
Prema odgovorima ispitanih nastavnika, od njih 29, u gimnaziji radi 14 ispitanika (48 %), u srednjoj strukovnoj školi radi 6 ispitanika (21 %), u osnovnoj školi radi 5 ispitanika (17 %), dok i u gimnaziji i u strukovnoj školi rade 4 ispitanika (14 %). Prikazano u slici 2.

Slika 2. – vrsta škole u kojoj ispitanici rade

10.3. Godine rada u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika

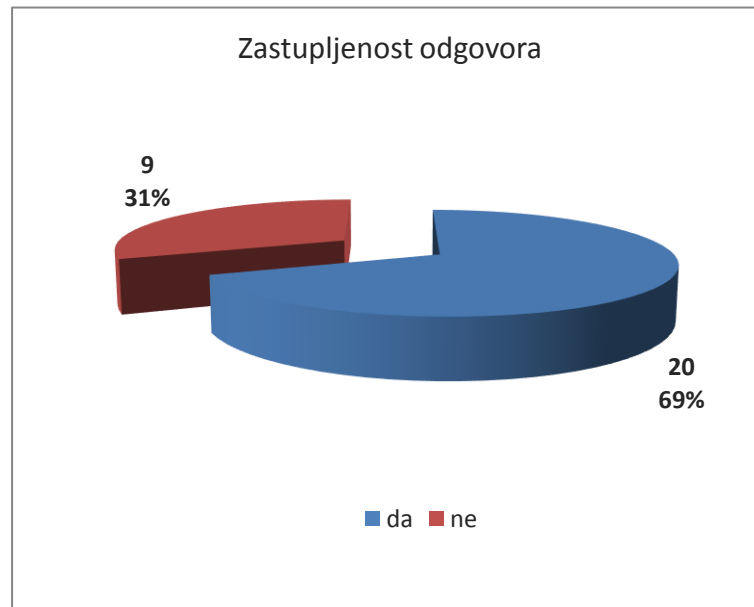
Od 29 ispitanika, njih 19 (66 %) radi više od 15 godina u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika, 5 ispitanika (17 %) radi od 10 do 15 godina, dok 3 ispitanika (10 %) radi manje od 5 godina i dvoje ispitanika (7 %) radi od 5 do 10 godina, slika 3.

Slika 3. – godine rada u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika

10.4. Provođenje projektne nastave hrvatskoga jezika

Razmatranjem odgovora ispitanika na pitanje provode li projektnu nastavu hrvatskoga jezika, vidljivo je da je većina ispitanih nastavnika, njih 20 (69 %), odabrala odgovor *da*. Odgovor *ne* odabralo je 9 ispitanika (31 %), slika 4.

Slika 4. – provođenje projektne nastave hrvatskoga jezika

Uz tvrdnju se tražilo obrazloženje odgovora. Svi ispitanici obrazložili su svoj odgovor, a obrazloženja pri svakoj ponuđenoj tvrdnji navode se u primjerima (1) i (1a).

(1) Provodim projektnu nastavu hrvatskoga jezika: da

Učenici su premalog kapaciteta pa je s njima teško išta odraditi, no cijela škola svake godine ima projektni dan kada predstavljamo rezultate svoje projektne nastave na zadanu temu./ Provodim različite projekte s učenicima./ Npr. odlazak na Interliber, provodile smo put s učenicima pod nazivom Putovima glagoljaša./ Projekti su dio suvremene nastave./ U sklopu nastave provedem manje i veće projekte, npr. nastavnu jedinicu/cjelinu Usmeno izlaganje, književnost predrenesanse obradimo digitalno pripovijedanjem, protorealiste lovom na blago na ulicama našeg grada itd. Uključeni smo već godinama u Erasmus+ projekte pa dio aktivnosti također odradimo kroz nastavu HJ (npr. kreiranje naslovnica knjiga pomoću IKT-a)./ Projektna nastava omogućava pomniji i usredotočeniji rad učenika./ Provodim različita književnojezična istraživanja, sociolingvističke značajke govornika, zavičajna književna baština i zavičajni pisci-naši suvremenici, održivost jezika i naroda, učestale pogreške i jezični savjeti, povijest jezika./ Učenicima je takav tip nastave zanimljiv. Donosi nešto novo, omogućava učenicima da ono što uče povežu sa stvarnim životom, a to se učenicima obično sviđa./ U okviru izborne nastave i projektnog tjedna./ Kada se pojave sadržaji i teme koje zaintrigiraju većinu učenika, projektna nastava je najbolji način realizacije istih./ Smatram da to potiče učenike na razmišljanje, razmatranje, na rad općenito./ Ima smisla./ Jednom ili dvaput godišnje provodim projektnu nastavu./ Učenici se vrlo rado uključuju u projektnu nastavu, stoga je provodim koliko dopušta program rada./ Tijekom nastavne godine imam 4-5 tzv. mjesečnih projekata./ Učenici trebaju što aktivnije sudjelovati u nastavnom procesu./ Provodim projekte s obzirom na prigodne datume, u okviru Medijske kulture Hrvatskoga jezika i Izbornog hrvatskoga jezika./ Projektnu nastavu provodim iz područja jezika (Osječki govor), jezičnog izražavanja (Moja prva knjiga, Od kuće do škole), a u suradnji s učiteljima drugih predmeta: U suglasju s prirodom, Pokušaj hodati u mojim cipelama, Igra ima čarobnu moć. Projekti su planirani u svakome razredu po

jedan u polugodištu./ Samo u sklopu projektnog dana škole, u redovnoj nastavi ne zbog nedostatka vremena./ Kad god imamo vremena, nešto iskemijamo./

U navedenim je obrazloženjima razvidno najviše obrazloženja uz odgovor *da*, a promotre li se obrazloženja ispitanika, uočava se da nastavnici, iako u nastavnom planu i programu nije zadano kao obavezno, koriste mogućnost i provode projektnu nastavu hrvatskoga jezika. Naime, nastavnici često navode da učenici trebaju što aktivnije sudjelovati u nastavnom procesu te da se vrlo rado uključuju u rad na projektu pa je prema tome dio obrazloženja povezan s povećanom aktivnošću učenika. Posebno je zanimljivo objašnjenje odgovora jednog od ispitanika *učenici su premalog kapaciteta pa je s njima teško išta odraditi*. Takav stav nastavnika dovodi u pitanje kvalitetu nastavnoga sata jer nastavnik naglašava kako je s učenicima teško bilo što odraditi. Razvidno je da je rad u takvoj nastavi otežan i neprilagođen, prema tome nastavnica treba prilagoditi i metodički osmisliti nastavu, odnosno projekt, koji će odgovarati sposobnostima učenika, ali i omogućiti njihov razvoj. Iako je u anketi bilo naglašeno da se istraživanje o projektnoj nastavi odnosi samo na nastavno područje jezika, a ne na predmet u cjelini, u ovim su obrazloženjima dva ispitanika navela primjere provođenja projektne nastave koji obuhvaćaju književnost, jezično izražavanje, ali i medijsku kulturu.

(1a) Provodim projektnu nastavu hrvatskoga jezika: ne

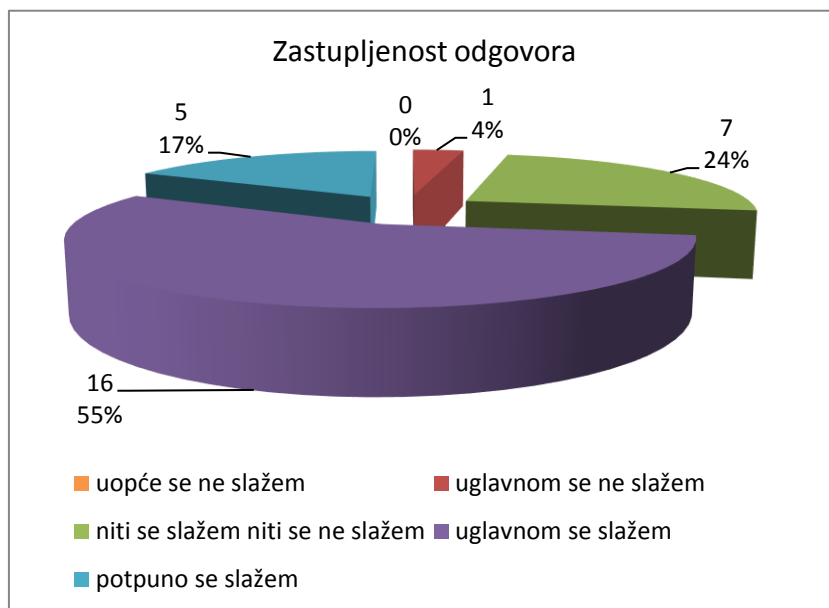
Projektna nastava iziskuje angažiranost nastavnika, a nisam sigurna koliko je veća učinkovitost za učenike./ Kako koje godine zbog opterećenosti programa./ Od iduće godine./ Ne u kontinuitetu. Vrlo rijetko./ Zbog nedovoljnih uvjeta ne provodim projektnu nastavu hrvatskoga jezika./ Škola nema sredstava i nismo dovoljno upućeni o izvođenju i realizaciji projekata./ Nisam još imala prilike za provođenje projektne nastave./ Nemam dovoljno uvjeta./ Nisam dovoljno educirana o takvoj vrsti nastave./

Ako se promotre navedena obrazloženja, uočava se kako nastavnici uglavnom nemaju dovoljno uvjeta za implementaciju projektne nastave. Također, uočava se nedovoljna educiranost nastavnika o takvom obliku nastave što upućuje na to da je za planiranje i provedbu projektne nastave potrebna dodatna izobrazba.

10.5. Obvezatnost provođenja projektne nastave hrvatskoga jezika

Ispitanici su odabirom jednog od ponuđenih odgovora iznijeli svoje slaganje odnosno neslaganje s tvrdnjom *Projektna nastava treba biti obvezni dio nastave hrvatskoga jezika*. Iz ankete je vidljivo da je 16 ispitanika (55 %) odabralo odgovor *uglavnom se slažem*, 7 ispitanika (24 %) odabralo je odgovor *niti se slažem niti se ne slažem*, 5 ispitanika (17 %) odabralo je odgovor

potpuno se slažem, dok je tek jedan ispitanik (4 %) odabrao uglavnom se ne slažem. Nijedan ispitanik nije odabrao ponuđeni odgovor uopće se ne slažem. Rezultati su prikazani u slici 5.

Slika 5. – projektna nastava treba biti obvezni dio nastave hrvatskoga jezika

Uz ovu se tvrdnju tražilo obrazloženje odgovora. Svi su ispitanici napisali obrazloženja odgovora, a navode se u primjeru (2), (2a), (2b), (2c).

(2) potpuno se slažem

Moramo biti u skladu s modernom nastavom i modernim učenicom./ Projektna nastava omogućuje učenicima aktivniju ulogu u vlastitom odgoju i obrazovanju, na principu korištenja svojih talenata razvijanja nekih vještina i jačanja strana u kojima nisu tako dobri. Znanje stečeno projektним učenjem trajnije je od onoga stečenog tradicionalnim nastavnim oblicima./ Učenici sveobuhvatnije pristupaju građi i crpe vrijedne spoznaje./ Razvija vještine./ Projektnom nastavom učenici aktivno uče, razvijaju i stječu socijalne i komunikacijske vještine koje su primjenjive u svakodnevnom životu./

Iz obrazloženja nastavnika razvidno je da projektna nastava omogućuje učenicima aktivniju ulogu u vlastitome odgoju i obrazovanju te da projektним učenjem učenici otkrivaju svoje talente, ali i razvijaju vještine. Također, navedena obrazloženja ukazuju na to da nastavnici uviđaju važnost projektne nastave i zbog toga se slažu da bi projektna nastava trebala postati obvezni dio nastave hrvatskoga jezika. Osim toga, znanja stečena projektним učenjem bivaju trajnija od onih stečenih tradicionalnim nastavnim oblicima.

(2a) uglavnom se slažem

Cijelu nastavu treba revidirati./ Dobro je da učenici spoje teoriju i praksu./ Školski projekt uvodi učenika u svijet znanosti, istraživanja, multimedijskog pristupa temi, pisanog i usmenog izlaganja, razvija kulturu timskoga rada,

suradničkog učenja i poučavanja, uvažavanja različitosti./ Učenici su sukreatori i izvođači ove nastave. Rado sudjeluju u takvom tipu nastave, ali treba biti dobro pogodena tema (zanimljiva)./ Poticao bi problemski pristup temi./ Potiče učenike na aktivnost./ Razvija kreativno razmišljanje i potiče na rad./ Ona je važna za razvoj svih učeničkih sposobnosti i ostvaruje načelo zanimljivosti./ Na taj način se učenici više uključuju u sami proces nastave, učenici uče temelje istraživačkoga rada što će im svakako biti potrebno./ Projektom se mogu obuhvatiti sva područja nastavnog predmeta./ Za učenike je dobro da sudjeluju u projektnoj nastavi, no katkad ju je teško provoditi uglavnom zbog nedostatka vremena./ Treba škola imati dovoljno novca za financiranje projektne nastave. Nažalost, često se svede sve na privatno financiranje projekata./ Projekti osnažuju učenike kao jedinice, ali i uče ih timskome radu, vrednovanju te se ostvaruju mnogi ishodi afektivnoga i psihomotoričkog područja./ Učenici bi bili zainteresiraniji za učenje./ Učenici će biti samostalniji, istraživački usmjereni./ Priprema, planiranje, izvedba, evaluacija, prezentacija....Mnogo je koraka i mnogo prostora za kreativnost i suradnju nastavnika i učenika. Veća angažiranost učenika vodi većem interesu i boljem usvajanju znanja i vještina./

Nastavnici koji su odabrali odgovor *uglavnom se slažem* u obrazloženjima odgovora uglavnom iznose brojne doprinose projektne nastave zbog čega bi ona trebala postati obveznim dijelom nastave hrvatskoga jezika, međutim ističu nedostatak financijskih sredstava kojim bi škola omogućila kvalitetno provođenje projektne nastave.

(2b) niti se slažem niti se ne slažem

Projektna nastava potiče na promišljanje, logičko zaključivanje i samostalnost u donošenju zaključaka. No, ovisno o školi i učenicima, upitno je koliko kvalitetno može biti odrađena./ S obzirom na preopterećenost nastavnim sadržajima i raznolikošću razreda, mislim da to treba prepustiti procjeni nastavnika./ Zanimljiva ideja koja iziskuje mnogo vremena, a nastavni plan i program preopsežni./ Po potrebi./ Mislim da izbor projektne nastave treba biti slobodni izbor svakog predavača, a ne obveza./ Mislim da u gimnaziji nemamo vremena za projektnu nastavu jer je sve podređeno državnoj maturi, a ona ne ocjenjuje i ne traži ishode projektne nastave./ Kako još nije dio kurikuluma, vrlo je teško bilo što napraviti i reći./

U navedenim obrazloženjima vidljivo je kako nastavnici smatraju da nastavni plan svojom opterećenošću nastavnim sadržajima onemogućuje provedbu projektne nastave. Neki ispitanici navode da projektna nastava treba biti slobodan izbor nastavnika.

(2c) uglavnom se ne slažem

Obvezni smo obraditi sve za državnu maturu i to je već previše. Nema prostora za projektnu nastavu./

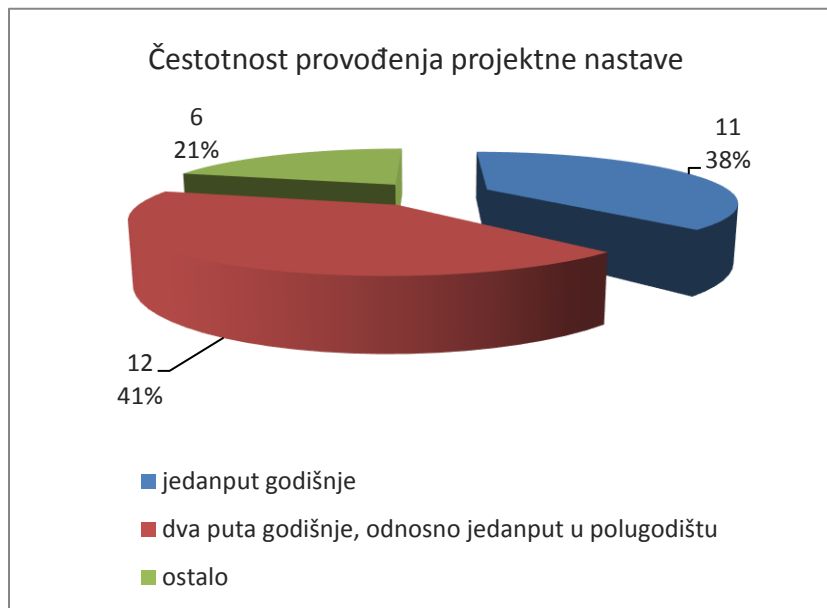
Ispitanik koji se opredijelio za odgovor *uglavnom se ne slažem* daje obrazloženje odgovora iz kojega je razvidno kako nastavnik smatra da količina nastavnog gradiva koje se obrađuje u srednjim školama, a koje je usmjereno na državnu maturu, ne dopušta provođenje projektne nastave.

10.6. Čestotnost provođenja projektne nastave

Glede izjašnjavanja o učestalosti provođenja projektne nastave hrvatskoga jezika, ispitanici su trebali odabrati jedan od ponuđenih odgovora: *jedanput godišnje, dva puta godišnje, odnosno*

jedanput u polugodištu, ostalo. Ispitanici su imali mogućnost uz ponuđeni odgovor *ostalo* sami dodatno napisati što misle koliko često treba provoditi projektnu nastavu hrvatskoga jezika.

Od 29 ispitanika, 12 ispitanika (41 %) odabralo je odgovor *dva puta godišnje, odnosno jedanput u polugodištu*, 11 ispitanika (38 %) odabralo je odgovor *jedanput godišnje*, dok je 6 ispitanika (21 %) odabralo odgovor *ostalo*.

Slika 6. – čestotnost provođenja projektne nastave hrvatskoga jezika

Od 29 ispitanika, jedan ispitanik nije obrazložio svoj odgovor. Obrazloženja odgovora nalaze se u primjerima (3), (3a) i (3b) .

(3) Projektnu nastavu treba provoditi: *jedanput godišnje*

Za dobru projektnu nastavu važno je vrijeme, treba ga biti dovoljno./ Možda i manje, ali ne na redovnoj nastavi./ Jer se tako mogu odraditi tekući zadatci bez stresa./ Budući da projektna nastava zahtijeva puno pripreme i vremena za provedbu, optimalno je jednom godišnje, pa posvetiti više pozornosti svim fazama projekta./ Zbog opsežnosti plana i programa./ Pozitivno utječe na učenike./ Dovoljno je jednom godišnje zbog kroničnog nedostatka vremena. Nije u planu i programu./ Ovisno o mogućnostima, planu i programu, broju sati itd./ Priprema, planiranje, izvedba, evaluacija, prezentacija....Mnogo je koraka; projekt se može odužiti i na nekoliko mjeseci. U ovom sustavu jednom godišnje je dovoljno. U nekom boljem možda dvaput./ Nema vremena za više./

Za kvalitetnu implementaciju projektne nastave potrebna je dobra priprema i organizacija. Međutim, iz obrazloženja je odgovora ispitanika vidljivo da nastavnici smatraju kako u nastavi često nema vremena za učestaliju provedbu zbog količine vremena koja je potrebna za pripremu, organizaciju i provedbu projektne nastave te smatraju da se treba provoditi jedanput godišnje jer pozitivno utječe na učenike.

(3a) Projektnu nastavu treba provoditi: *dva puta godišnje, odnosno jedanput u polugodištu*

Promijeniti program za to treba./ Treba biti dio svakodnevne nastave./ Dovoljno je./ Učenicima je projektna nastava zanimljiva i poticajna, rado se uključuju u zadatke i višestruko doprinose nastavnom procesu./ Nijednu nastavnu metodu ili oblik rada ne treba koristiti učestalo, a projekt zahtijeva izvjesno vrijeme pripreme, provođenja i ostvarenja./ Potrebna je dobra priprema i učenika i profesora./ Ovakav način rada zahtijeva velik broj sati rada, stoga je više od dva puta godišnje teško provesti projektnu nastavu./ Projektnu nastavu, ukoliko želimo da bude kvalitetna, treba pomno organizirati, a za to je potrebno više vremena. Mislim da je dovoljno imati u svakom polugodištu neki manji projekt./ Bolje je imati manji broj kvalitetno odrađenih projekata./ Projekt iziskuje dobru uputu, pripremu, vrijeme za istraživanje, prezentaciju uradaka./ I to je malo./ Usmjeriti učenike u neku nastavnu cjelinu, temu, književno razdoblje kako bi samostalno otkrili obilježja nekog književnog vremena./

Razvidno je da ispitanici koji su se opredijelili za odgovor *dva puta godišnje, odnosno jedanput u polugodištu* smatraju da je potrebna dobra priprema i učenika i nastavnika za projektnu nastavu što podrazumijeva velik broj sati rada zbog čega je bolje imati manji broj kvalitetno odrađenih projekata.

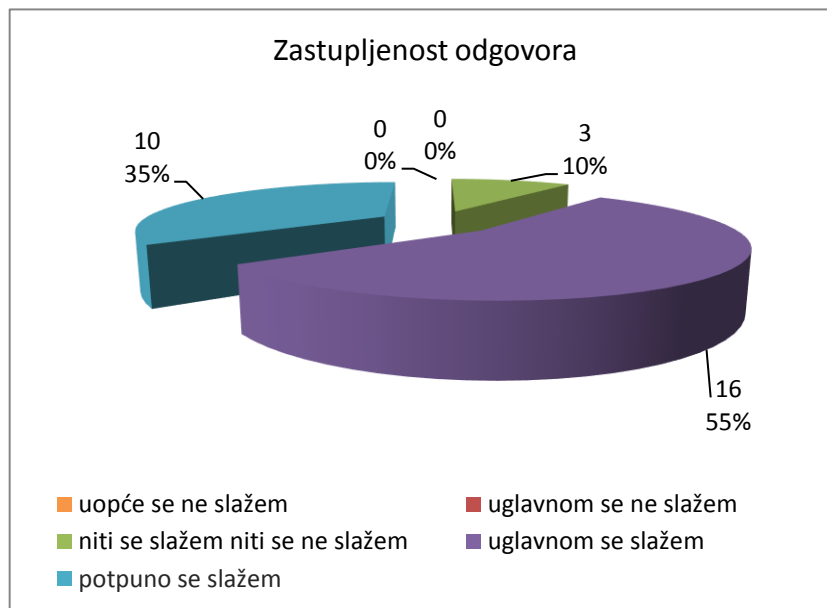
(3b) Projektnu nastavu treba provoditi: *ostalo*

U skladu s potrebama i mogućnostima./ Ovisno o razrednom odjeljenju. Ukoliko dobro reagira, zašto ne koristiti i češće od jednom u polugodištu. Što se izborne, fakultativne i dodatne nastave tiče, smatram da je projektnu nastavu poželjno provoditi što češće./ Kad god se ukaže prigoda jer učenici svojim interesima pokreću projektnu aktivnost, vođeni nastavnicima koji im olakšavaju organizacijski dio nastave./ Svaki put kad je moguće jer je veća dobrobit za učenike u odnosu na predavačku nastavu./ Treba provoditi više puta godišnje jer je jedan ili dva projekta premalo./ Što više to bolje jer su projekti u nastavi najbolji dio poučavanja i učenja. Učenici na zanimljiv način istražuju i prezentiraju svoje projekte izlazeći iz suhoparnih i zastarjelih učionica škole./

Ako se promotre obrazloženja odgovora ispitanika koji su se opredijelili za odgovor *ostalo* uočava se kako dio ispitanika smatra da projektnu nastavu treba provoditi u skladu s potrebama i mogućnostima, dok dio ispitanika smatra da bi implementacija projektne nastave trebala biti što češća jer se radom na projektu ostvaruje veća dobrobit za učenika u odnosu na predavačku nastavu. Posebno je zanimljivo obrazloženje odgovora jednog od ispitanika koji navodi da nijednu nastavnu metodu ili oblik ne treba koristiti učestalo što potvrđuje da je nastavnik svjestan toga da se svaka dobra ideja pretjerivanjem može uništiti, a zasićenjem nekim od oblika ili sadržaja odvratiti učenika od samog učenja.

10.7. Unaprjeđenje učenikova odnosa prema hrvatskome jeziku

Svi ispitanici nastavnici izjasnili su se o tvrdnji *Dobrom organizacijom projektne nastave hrvatskoga jezika može se unaprijediti učenikov odnos prema hrvatskome jeziku*. Od 29 ispitanih nastavnika, 16 ispitanika (55 %) odabralo je odgovor *uglavnom se slažem*, njih 10 (35 %) odabralo je odgovor *potpuno se slažem*, dok je njih 3 (10 %) odabralo odgovor *niti se slažem niti se ne slažem*. Nijedan ispitanik nije odabrao odgovor *uopće se ne slažem ni uglavnom se ne slažem*. Navedeni omjeri prikazani su u slici 7.

Slika 7. - unaprjeđenje učenikova odnosa prema hrvatskome jeziku

Od 29 ispitanika, dva ispitanika nisu obrazložila svoj odgovor. Sva obrazloženja odgovora navode se u primjeru (4), (4a), (4b).

(4) potpuno se slažem

Učenici trebaju poznavati svoju baštinu, upoznavati se s aktualnostima na književnoj sceni, a ne samo se usmjeravati na lektirne tekstove./ Važno je uputiti učenika u samostalan rad i promišljanje o jezičnim zakonitostima te navikama koje ih okružuju./ Dobrom organizacijom projektne nastave sve se može unaprijediti. Osobite prednosti nalazim u nastavi izražavanja, gdje se učenicima omogućuje da se aktivnije i kvalitetnije usmeno izraze, što je, čini se, već dugo u drugom planu./ Za sve je potrebna dobra organizacija./ Samostalnim radom na temi koju će prezentirati, učenici usvajaju znanja, osposobljavaju se za pronalazak relevantne literature, stječu iskustvo javnog nastupa itd. Takva je nastava, nastava za život. Spontana, raznolika, zanimljiva, a spomenutim načinom najbolje se usvajaju jezične zakonitosti i znanje iz književnosti./ Ukoliko se prepoznaju afiniteti učenika i na taj ih se način uključi u rad, porast će im samopouzdanje, a time i motivacija za rad i učenje u redovnoj nastavi./ Logično je./ Učenici će tijekom istraživanja uvidjeti da je potrebno dobro poznavati jezik kako bi komunikacija u grupi bila dobra i kako bi prezentacija samog projekta bila zadovoljavajuća./ Skupljaju se nova, vrijedna saznanja./

U obrazloženjima je odgovora ispitanika vidljivo kako nastavnici smatraju da se dobrom organizacijom projektne nastave sve može unaprijediti, pa tako i odnos učenika prema hrvatskome jeziku. Također, nastavnici smatraju kako učenici radom na projektu stječu vještine potrebne za svakodnevni život te da učenici prilikom rada u skupinama uviđaju važnost dobrog poznavanja jezika koji služi za komunikaciju i interakciju među članovima skupine.

(4a) uglavnom se slažem

Ako je zanimljiva, poticajna i dobro organizirana i osmišljena./ Da, kada bi bio motiviran na pravi način./

Učenici postanu motiviraniji./ Projektna je nastava način preko kojega dobro možemo povezati učioničku i izvanučioničku nastavu; jezične sadržaje sa stvarnom, živom komunikacijom u svom okruženju (govorenom i pisanom)./ Odabirom teme, usmjeravanjem učenika na primjerene izvore, praćenjem njihova rada i ispravljanjem pogrešaka učenici prihvaćaju poželjne i pozitivne vrijednosti./ Zbog buđenja interesa kod učenika./ Svaka promjena je dobra i zanimljiva./ Učenik će postati kreator svoga rada, učiti će s razumijevanjem./ Projekti traju, a za učenje jezika je potreban kontinuitet; dakle projekt vezan za nastavu jezika zahtijevao bi dugo i temeljito promišljanje o određenom jezičnom problemu. Time se dobiva kontinuitet./ Ako se učenike uključi u rad, više će zapamtiti./ Katkad je učenike koji su slabiji teško motivirati na aktivno sudjelovanje./ Radom na projektu učenici nemaju osjećaj klasičnog učenja./ Dobrom organizacijom projektne nastave svakako se pospješuje učenikov odnos prema hrvatskom jeziku./ Učenik je primoran sam istraživati./ Učenici su više angažirani, razbijaju se stereotipi./

Prema obrazloženjima ispitanika koji su se opredijelili za odgovor *uglavnom se slažem* razvidno je kako nastavnici smatraju da se učenikov odnos prema jeziku može unaprijediti projektom nastavom, ukoliko tema izaziva interes kod učenika i ukoliko ih motivira na daljnji aktivan rad, pri čemu on promišlja o određenim jezičnim problemima. Sukladno tome, nastavnici smatraju da učenici samostalnim istraživanjem i rješavanjem problema uče s razumijevanjem.

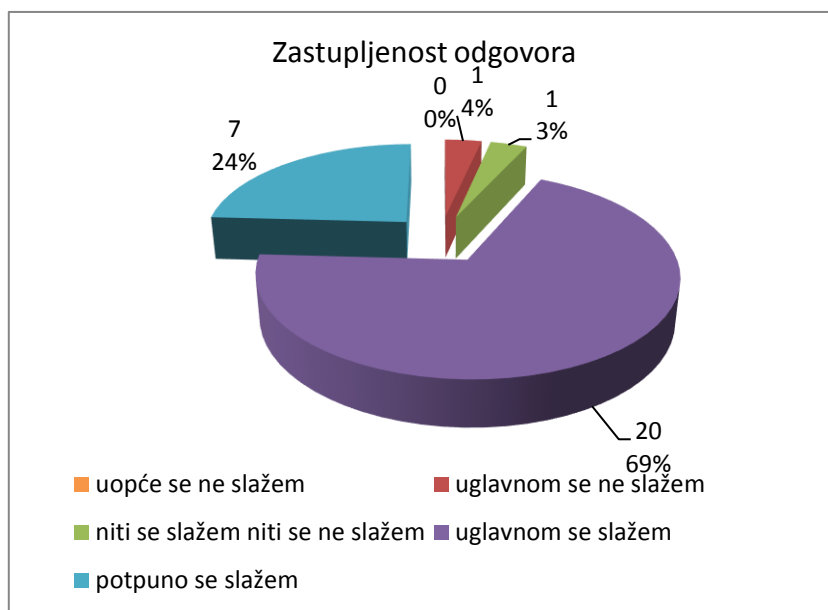
(4b) niti se slažem niti se ne slažem

Sve ovisi o učenicima, koliko su oni zainteresirani. Oblik nastave nije presudan./ Nedostatak vremena./ Nije presudno u odnosu prema jeziku./

Iz obrazloženja je odgovora vidljivo da nastavnici smatraju da oblik nastave nije presudan u odnosu prema jeziku, nego učenici i njihova zainteresiranost za rad.

10.8. Povećanje aktivnosti učenika projektom nastavom

O tvrdnji *Aktivnost učenika povećava se projektom nastavom hrvatskoga jezika* svi su se nastavnici izjasnili. Većina ispitanih nastavnika, njih 20 (70 %) odabralo je odgovor *uglavnom se slažem*, njih 7 (24 %) odabralo je odgovor *potpuno se slažem*, dok je po jedan ispitanik (3,5 %) odabrao odgovor *niti se slažem niti se ne slažem* i odgovor *uglavnom se ne slažem*. Nijedan ispitanik nije se odlučio za tvrdnju *uopće se ne slažem*. Rezultati su prikazani u slici 8.

Slika 8. - povećanje aktivnosti učenika projektnom nastavom

Navedena tvrdnja tražila je obrazloženje odgovora, a ta su obrazloženja nastavnika navedena u primjeru (5), (5a), (5b) i (5c).

(5) potpuno se slažem

Bez učenikove aktivnosti nema realizacije projekta./ Mora obaviti svoj zadatak./ Projektna nastava razvija komunikacijske vještine učenika, oslobađa ih treme pri javnom nastupu./ Za projektnu je nastavu potrebna veća aktivnost, a to je i vrijednost takve nastave./ Učenici se rado posvećuju projektnim zadacima, njihova su znanja sveobuhvatnija, a važno im je posezati za znanjima izvan nastavnoga procesa./

Govoreći o pozitivnim učincima projektne nastave ističe se veća motiviranost učenika što rezultira povećanom aktivnošću. Nastavnici koji su se opredijelili za odgovor *potpuno se slažem* to potvrđuju svojim obrazloženjima odgovora iz kojih je vidljivo kako nastavnici smatraju da se aktivnost učenika povećava projektnom nastavom jer su primorani samostalno raditi na projektu, a pritom navode da raznovrsnost oblika nastave doprinosi tome da se učenici rado posvećuju projektnim zadacima.

(5a) uglavnom se slažem

Možda bi učenici bili znatizeljniji u provođenju različitih istraživanja./ Učenici su aktivniji jer se uključuju u proces koji podrazumijeva određene etape te se osjećaju odgovornijima./ Može se povećati, ali ovisi o usmjerenosti učenika./ Kako bi se projekt odradio potrebno je da učenici rade, problem je što je većinom to rad u skupinama i dogodit će se da neki učenici neće napraviti ništa dok će nekolicina možda napraviti sav posao./ Istražuje, donosi zaključke./ Učenik razvija individualne sposobnosti i njeguje se timski rad, a time se povećava i aktivnost učenika./ U projekt su uključeni svi učenici i svaki odrađuje svoj zadatak./ U takvoj nastavi primorani su aktivno sudjelovati, u većoj ili manjoj mjeri./ Obrazloženje je sadržano u pitanju./ Učenik se emocionalno angažira i povezuje s predmetom poučavanja/proučavanja i ulaže veći trud kad naslućuje i vidi rezultat svog rada i ima ga priliku predstaviti. Projekt pruža tu satisfakciju./ Uglavnom se slažem jer uvijek ima onih koji su zainteresirani, marljivi i

predani radu , ali i onih koje niti jedan projekt ne može pokrenuti./ Neće biti samo pasivni slušač, već aktivni sudionik nastavnog procesa./ Učenici proširuju svoje spoznaje, aktivniji su, a ne samo pasivni sudionici nastavnog procesa./ Učenici su iskustveni tipovi./ Raznovrsnost./ Dinamičan tijek nastave usmjerene na učenika, interaktivnost učenika i nastavnika, samostalan i skupni rad potiče učenike na samostalan i odgovoran odnos i prema radu i prema jeziku./ Ako su učenici dobro organizirani, svatko od njih ima svoj zadatak i ulogu koju treba kvalitetno izvršiti da bi projekt u cijelosti uspio./ Istražuju različite sadržaje i rade na različite načine. Izlaze iz okvira uobičajenoga./ Jer mora nešto više i sam napraviti./ Trebali bi se uključiti svi učenici, odnosno svatko imati zadatak./

Oni nastavnici koji su se opredijelili za odgovor *uglavnom se slažem* u obrazloženjima odgovora ističu da se aktivnost učenika povećava zbog toga što svi učenici imaju pojedinačnu odgovornost i svojim samostalnim radom doprinose konačnom rezultatu projekta. Osim toga, nastavnici smatraju da dinamičan tijek nastave sam po sebi od učenika zahtijeva aktivnost, iako jedan od ispitanika tvrdi da je problem rad u skupinama gdje se događa da neki učenici ne sudjeluju u radu, dok nekolicina odradi sav posao. Taj problem treba riješiti nastavnik tako što će dodatno motivirati i pravilno usmjeriti učenike na njihov zadatak.

(5b) niti se slažem niti se ne slažem

Neki to shvaćaju kao zadatak u kojemu se baš i neće morati "naraditi"./

Vrlo je zanimljivo objašnjenje ispitanika koji navodi da učenici smatraju rad na projektu zadatkom u kojem neće morati puno raditi. U tom slučaju, vrlo je važna koordinacijska uloga nastavnika koji treba nadzirati učenike i usmjeravati ih na rad kako bi svi učenici bili uključeni u rad i realizaciju projekta. Zbog toga u projektnoj nastavi svaki učenik treba imati svoj zadatak koji će obavljati samostalno uz pomoć nastavnika i drugih učenika.

(5c) uglavnom se ne slažem

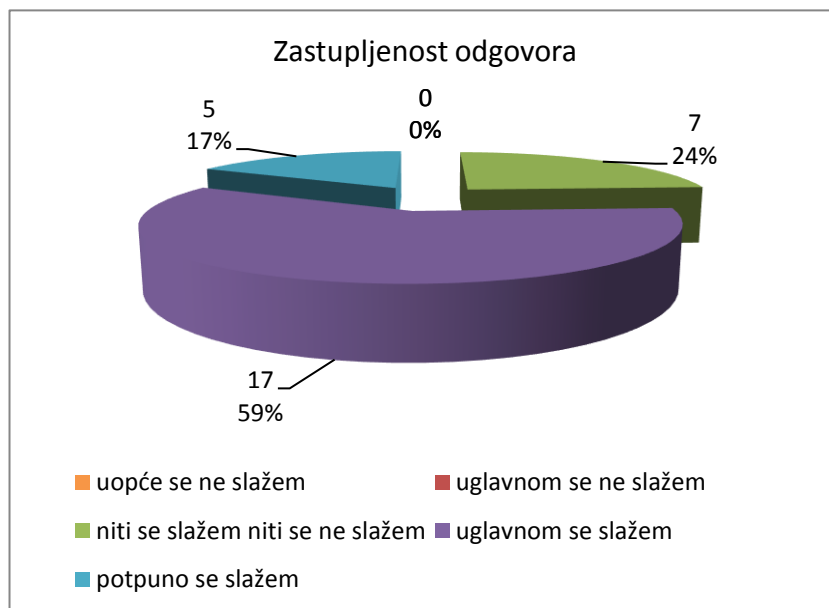
Tko želi raditi, radit će, učit će, truditi će se i sudjelovat će. Tko ne želi, njemu nikakva motivacija, igra ni projekt ne mogu puno pomoći./

Iz obrazloženja odgovora razvidno je da ispitanik koji se odlučio za odgovor *uglavnom ne slažem* smatra da onim učenicima koji ne žele raditi, ništa neće pomoći u povećanju aktivnosti pa tako ni projektna nastava. Naime, u takvim situacijama nastavnik treba uzeti u obzir afinitete toga učenika te pronaći odgovarajuću aktivnost koja će ga motivirati za rad.

10.9. Naučenost o jeziku

Za tvrdnju *projektnom nastavom učenici više nauče o hrvatskome jeziku*, od 29 ispitanika, njih 17 (59 %) izabralo je odgovor *uglavnom se slažem*, 7 ispitanika (24 %) odabralo je odgovor *niti se slažem niti se ne slažem*, dok je 5 ispitanika (17 %) odabralo odgovor *potpuno se slažem*, a

nijedan se ispitanik nije odlučio za odgovor *uglavnom se ne slažem* ni za odgovor *uopće se ne slažem* što je prikazano u slici 9.

Slika 9. – projektom nastavom učenici više nauče o hrvatskome jeziku

Iako se za svaki odgovor tražilo obrazloženje, dvoje ispitanika nije obrazložilo svoj odgovor. Obrazloženja 27 ispitanika navedena su u izvornom obliku u primjerima (6), (6a) i (6b).

(6) potpuno se slažem

Ukoliko učenik uživo vidi Bašćansku ploču, puno će mu zanimljivije biti učiti teorijsku podlogu o istoj./ Svijest o jeziku upotpunjena je praktičnim radom, stoga je važna i neodvojiva spram nastavnoga procesa./ Više truda, bolje znanje./ Bavljenjem nekim pokrenutim pitanjima sigurno se povećavaju učenikova saznanja o istim./

U obrazloženjima je odgovora ispitanika koji su odabrali odgovor *potpuno se slažem* vidljivo da nastavnici smatraju kako je učenicima zanimljivije učiti o nečemu što su na praktičnom primjeru vidjeli, a tvrde da je produkt toga bolja usvojenost znanja. Osim toga, jedan nastavnik smatra da je jezik neodvojiv od nastavnog procesa te pruža stalnu mogućnost da ga se praktičnim radom istražuje.

(6a) uglavnom se slažem

Sami dolaze do zaključka./ Više se trude pa više i uče./ Tragajući za obrazloženjem ili argumentacijom teme, susreću neočekivane zanimljive zadatke, podatke, pravila i poticaje./ Više samostalnoga i istraživačkoga rada stvara trajnije i kvalitetnije znanje./ Ukoliko je kvalitetno pripremljena, provedena i evaluirana, svakako će naučiti više./ Raznovrsnost koja potiče interes./ Da, jer im je to nešto novo pa su usredotočeni./ Razvijaju svoje vještine u timskome radu, uče preuzeti odgovornost za svoj dio posla, vježbaju komunikaciju i suradnju, pravogovor u prezentacijama, maštovitost i kreativnost u osmišljavanju uradaka, javni nastup./ Bolje razumiju onaj dio gradiva

koji su obrađivali aktivno kroz projekt./ Mogu doći do još nekih dodatnih informacija./ Više nauče o temi kojom se bave u projektu./ Ovisno o ishodu projekta./Kada istražuješ, kada nema predavanja, više zapaziš, upamtiš./ Projektom nastavom učenici šire platforme učenja jer istražuju i na drugim mjestima osim da uče samo iz udžbenika i na taj način proširuju svoj vokabular i upoznaju nove načine korištenja jezika./ Naravno, ako su za to daroviti./ Šira perspektiva./

Iz obrazloženja nastavnika o tvrdnji *projektom nastavom učenici više nauče o hrvatskome jeziku* nastavnici koji su se izjasnili odgovorom *uglavnom se slažem* smatraju da učenici bolje razumiju ono što su obradili projektom nastavom, što se slaže s navodom Munjize, Peko i Sablić (2007) da se povezivanjem s prethodnim znanjem postiže veća smislenost naučenoga, bolje povezivanje i organiziranost znanja što omogućava trajnije pohranjena znanja. Količinu stečenog znanja ispitanici, također, pripisuju većoj aktivnosti i trudu učenika pri samom istraživanju.

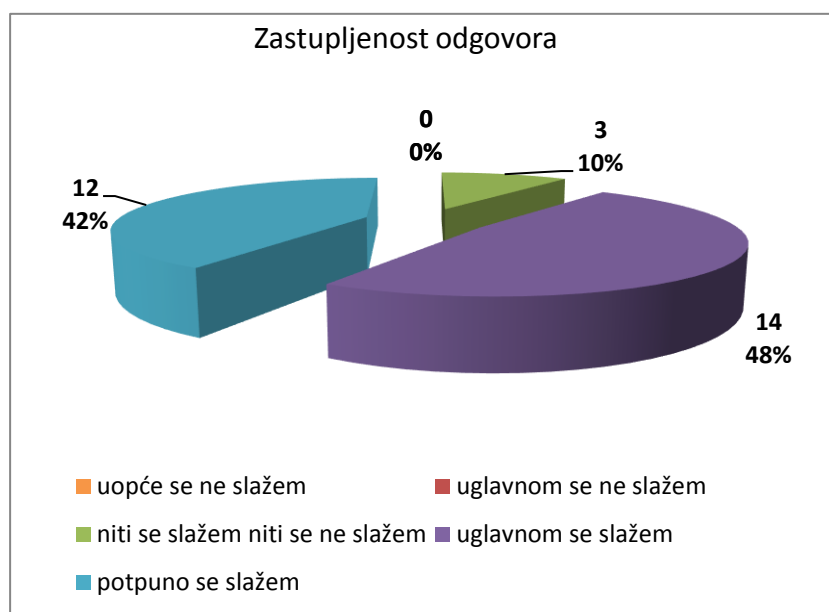
(6b) *niti se slažem* *niti se ne slažem*

Ovisi o kakvu je projektu riječ./ Ovisi kako je osmišljena./ Zavisi od zadanog nastavnog područja./ Ovisi o kvaliteti projekta./ Projektom nastava ne mora biti presudna da bi učenici više naučili o hrvatskom jeziku, ali je učenicima zanimljiva za učenje pa su više motivirani./ Ovisno o tome na koji se način pristupi temi./ Ne znam bi li naučili dok im nismo omogućili./

Ispitanici koji su odabrali odgovor *niti se slažem* *niti se ne slažem* navode obrazloženja odgovora iz kojih je vidljivo kako nastavnici smatraju da usvajanje znanja ovisi o kvaliteti projekta koji se provodi. Također, jedan od ispitanika smatra da projektom nastava ne osigurava to da učenici više nauče o hrvatskome jeziku, iako je učenicima rad na projektu zanimljiv oblik učenja pri čemu oni postaju motiviraniji za rad.

10.10. Svijest učenika o jeziku

Glede tvrdnje *Istraživanjem u projektom nastavi učenici postaju svjesni da je jezik svuda oko njih*, ispitanici su odabirom jednog od pet ponuđenih odgovora trebali iskazati svoje slaganje s tvrdnjom. Od 29 ispitanih nastavnika, njih 14 (48 %) odabralo je odgovor *uglavnom se slažem*, 12 ispitanika (42 %) odlučilo se za odgovor *potpuno se slažem*, dok je 3 ispitanika (10 %) odabralo odgovor *niti se slažem* *niti se ne slažem*. Nijedan se ispitanik nije odlučio za odgovor *uopće se ne slažem* i *uglavnom se ne slažem*. Rezultati su prikazani u slici 10.

Slika 10. – istraživanjem u projektnoj nastavi učenici postaju svjesni da je jezik svuda oko njih

Uz svaki odgovor tražilo se obrazloženje. Od 29 ispitanih nastavnika, njih 27 obrazložilo je svoj odgovor, a obrazloženja nastavnika u izvornom obliku navode se u primjerima (7), (7a), (7b).

(7) potpuno se slažem

Stvarnost je uvijek najveći izvor novih iskustava pa tako i jezičnih./ Da, istraživanjem se osvijeste./ Učenici će istraživanjem uvidjeti da je jezik sveprisutan i potreban kako bi se zadatak izvršio./ Istraživanjem jezika izvan učionice shvaćaju svrhu onoga što uče kroz konkretne primjere./ Problematiziranjem aktualnih tema učenici shvaćaju da je predmet Hrvatski jezik sveprisutan i neiscrpan izvor tema./ Svi se projekti baziraju na jeziku i jezičnom izražavanju, bilo kao polazište ili uradak./ Istraživanjem bolje učimo./ Više razmišljaju o njemu./ Učenici smislenije i sveobuhvatnije poimaju jezik i procese u kojima rade i obitavaju./ Učenici na ovaj način shvaćaju kako svi jezični sadržaji koji im često znaju biti dosadni za vrijeme obrade u učionici (jer ne vide smisao toga učenja), imaju primjenu u našem svakodnevnom jezičnom komuniciranju. Dakle, svakodnevno su primjenjivi svuda oko nas. Kada učenici mogu vidjeti/osvijestiti primjenu naučenog sadržaja, to kod njih pobuđuje veći interes./ Treba širiti svijest o pravilnoj i stalnoj uporabi hrvatskog standardnoga jezika./

Iz navedenih obrazloženja vidljivo je da su nastavnici svjesni da je stvarnost najveći izvor novih spoznaja te da učenici uviđaju svrhu naučenih jezičnih činjenica kroz konkretne primjere. Učenici postaju svjesni da nastavni predmet Hrvatski jezik i izvanškolska stvarnost nisu dvije odvojene okoline, već da se prožimaju. Osim toga, nastavnici tvrde da je hrvatski jezik prisutan pri svakom projektu jer se on bazira na jeziku i jezičnom izražavanju.

(7a) uglavnom se slažem

Vjerojatno ne bismo znali odgovor dok učenici nisu prošli projektnu nastavu./ Šira perspektiva./ Da, i svaki natpis koji vidimo prolazeći ulicama jest jezik!/ Uoči važnost i moć ispravnog formuliranja i prezentiranja vlastitih misli i ideja./ Učenici promatraju oko sebe i shvaćaju da je jezik i važnost jezika u svim životnim segmentima./ Da je jezik svuda oko njih, trebalo bi biti jasno i bez projektne nastave, ali moguće je da duže promišljanje i planiranje povećava svijest o tome./ Ponašat će se kao istraživači što nužno vodi ka zaključivanju da je jezik svuda oko njih./ Opet, ovisi o kvalitetnoj pripremi, provedbi i evaluaciji./ Istraživanje je prozor u svijet tiskanih, digitalnih i materijalnih izvora u pisanom i govornom obliku, hrvatski jezik je naša baština, prošlost, sadašnjost i budućnost./ Postaju svjesniji jezika i njegove važnosti./ Ovisi kako je osmišljena./ Sami pronalaze probleme./

Iz obrazloženja je vidljivo da nastavnici smatraju kako učenici projektnom nastavom dobivaju širu perspektivu jer promatranjem svijeta oko sebe shvaćaju da je jezik u svim segmentima života te tako produbljuju znanja o njemu.

(7b) niti se slažem niti se ne slažem

Isto tako, može ih udaljiti od iste te svrhe./ Učenici mogu i drukčijim metodama rada biti svjesni da je jezik svuda oko njih./ Učenici su svjesni da je jezik svuda oko njih./

U obrazloženjima je odgovora ispitanika koji su se opredijelili za odgovor *niti se slažem niti se ne slažem* vidljivo da nastavnici smatraju da su učenici bez rada na projektu svjesni da je jezik u njihovom svakodnevnom okruženju. Iz jednog je obrazloženja odgovora razvidno da nastavnik smatra da projektna nastava nije oblik rada koji sa sigurnošću budi svijest učenika o jeziku te tvrdi da se može dogoditi sasvim suprotno.

11. ZAKLJUČAK

Početak 21. stoljeća dolazi do brojnih promjena koje su uslijedile na društvenom, tehnološkom i gospodarskom planu, a koje su se odrazile i na školstvo. Od učenika se očekuje da u školi stekne kompetencije koje su mu potrebne za svakodnevni život, a jedan je od oblika nastave koji učenika stavlja u prvi plan te pritom pruža mogućnost za razvoj kompetencija i vještina, projektna nastava. U ovome je radu pozornost posvećena projektnoj nastavi hrvatskoga jezika - nastavnoga područja. Cilj je ovoga rada bio razložiti projektnu nastavu na sve čimbenike bitne za njeno implementiranje u nastavu te prikazati stavove nastavnika hrvatskoga jezika prema projektnoj nastavi. Prema tome je rad podijeljen na dva dijela, teorijski i istraživački. U teorijskoj je dijelu rada najprije definiran pojam projektne nastave, nakon čega slijede poglavlja o ciljevima i temeljnim načelima projektne nastave. U sljedećem poglavlju opisuje se tijek projektne nastave, a u zasebnim se poglavljima opisuje uloga učenika i nastavnika u projektnoj nastavi. Naposljetku, navedeni su dosezi, ali i ograničenja na koje nailazi projektna nastava te je teorijski dio zaokružen poglavljem o klasifikaciji nastavnih i školskih projekata. Proučavanjem je stručne literature razvidno da se radom na projektu razvijaju brojne kompetencije važne za svakodnevni život, a da se povezivanjem prakse i teorije postiže veća motivacija i zainteresiranost učenika za rad zbog čega je to jedan od efikasnijih načina aktivnoga učenja. Navedeno potvrđuje istraživanje provedeno na uzorku od 29 nastavnika hrvatskoga jezika osnovnih i srednjih škola. Naglasak je pritom bio na ispitivanju kako nastavnici doživljavaju projektnu nastavu hrvatskoga jezika te kakav stav imaju prema njenim učincima. Rezultati istraživanja pokazali su kako većina ispitanih nastavnika provodi projektnu nastavu hrvatskoga jezika te smatra da projektna nastava treba postati obvezni dio nastave hrvatskoga jezika. Dakle, obrazloženja odgovora nastavnika potvrđuju da se aktivnost i motiviranost učenika povećava projektnom nastavom zbog čega se trajnije usvajaju znanja, a povezivanjem teorije i praktičnoga rada učenici bivaju svjesniji da škola i izvanškolska stvarnost nisu dva odvojena okruženja pri čemu stečena znanja, sposobnosti i vještine uče koristiti u svakodnevicu. Istraživanje je potvrdilo teorijske postavke iz prvoga dijela rada prema kojima projektna nastava prevladava nedostatke tradicionalne nastave te omogućuje učenicima širu perspektivu, ali i razvoj kompetencija koje se stječu radom na projektu.

12. LITERATURA

1. Barabaš-Seršić, S., Franjić, V., Larcher, A., Trojan Nefat, V., Venier, I. 2002. *Zajedno: priručnik za projektno učenje i demokratski razvoj škole*. Zagreb: Naklada Ljevak.
2. Belavić, Damir. 2003. Projektna i istraživačka nastava u osnovnoj školi. *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu*, 5, 1 (5), str. 99-107.
3. Crnković Nosić, Vesna. 2007. Projekt u nastavi hrvatskog jezika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. 18 (2), str. 57-63.
4. Fabijanić, Vesna. 2014. Projektna nastava: primjena u izradi istraživačkih radova učenika. *Educatio Biologiae*, 1, str. 89-96.
5. Garmaz, Jadranka. 2006. Izazovi HNOS-a: Projektna nastava u vjeronauku. *Crkva u svijetu*, 41, 2, str. 166-191.
6. Haršanji, Ivan, Juras, Božica, Milanović, Marija, Paradžik-Lazarević, Jelica, Sadaić, Karmen. 2004. Jedan pogled na multimedijalnost u projektnoj nastavi. *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu*, 6 (1), str. 79-88.
7. Janeš, Sanja. 2007. Borba za učenika i njegovo znanje. *Metodički obzori*. 2 (3), str. 155-163.
8. Maleš, Dubravka. 1996. Rad na projektu – važan oblik školskog rada. *Napredak*. 137. 1, str. 79-83.
9. Matijević, Milan. 2008. Projektno učenje i nastava. *Znamen: Nastavnički suputnik 2008./09.*, str. 188-205.
10. Matijević, Milan. 2011. *Nastava usmjerena na učenika: prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta u srednjim školama*. Zagreb: Školske novine.
11. Mesić, Ana. 2007. *Projekt u predmetnoj nastavi: s polazištem u nastavi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Meyer, Hosen. 2002. *Didaktika razredne kvake*. Zagreb. Educa.
13. Munjiza, Emerik, Peko, Anđelka Sablić, Marija. 2007. *Projektno učenje*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera. Filozofski fakultet. Učiteljski fakultet.
14. Mužić, Vladimir. 2004. *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
15. Peko, Anđelka, Munjiza, Emerik, Sablić, Marija. 2006. Poticanje aktivnosti učenika projektnom nastavom. *Napredak*. 147, 4, str. 492-502.
16. Peko, Anđelka, Sablić, Marija. 2004. Projektna nastava. *Život i škola*, 11, str. 15-23.

17. Podravec, Dražen. 2003. Radost učenja - integrirana i projektna nastava u osnovnoj školi.
Virje: Osnovna škola profesora Franje Viktora Šignjara.
18. Težak, Stjepko. 1996. *Teorija i praksa nastave hrvatskog jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Visković, Ines. 2016. Projektna nastava kao područje unaprjeđenja kvalitete škole.
Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu.1, str. 381-389.
20. Vuković, Nikola. 2003. Mogućnost vrjednovanja postignuća projektne nastave.
Napredak. 144. 2, str. 225-233.

13. IZVORI

1. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Preuzeto s mrežne stranice: http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelji/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf, 4. lipnja 2018.
2. *Nastavni programi za gimnazije*. 1995. Zagreb: Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske. Preuzeto s mrežne stranice: http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf, 4. lipnja 2018.

14. POPIS PRILOGA

Prilog 1. - upitnik za nastavnike

Poštovani nastavnici,
za potrebe svojega diplomskoga rada provodim istraživanje o **projektnoj nastavi hrvatskoga jezika – nastavnog područja**. Lijepo vas molim, ispunite ovaj anonimni upitnik i obrazložite svoje odgovore.

Molim, zaokružite svoj spol. M Ž

Radim u:

- a) osnovnoj školi
- b) gimnaziji
- c) srednjoj strukovnoj školi
- d) _____

Molim, zaokružite ili dopišite svoj odgovor.

Nastavnik sam hrvatskoga jezika koji radi u neposrednoj nastavi hrvatskoga jezika:

- a) manje od 5 godina
- b) od 5 do 10 godina
- c) od 10 do 15 godina
- d) 15 godina i više

Molim, zaokružite odgovor.

1. Provodim projektnu nastavu hrvatskoga jezika.

DA NE

Obrazložite svoj odgovor.

2. Projektna nastava treba biti obvezni dio nastave hrvatskoga jezika.

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	nitri se slažem nitri se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Obrazložite svoj odgovor.

3. Projektnu nastavu treba provoditi:

- a) jedanput godišnje
- b) dva puta godišnje, odnosno jedanput u polugodištu
- c) ostalo(napišite što)_____

Objasnite svoj odgovor.

4. Dobrom organizacijom projektne nastave hrvatskoga jezika može se unaprijediti učenikov odnos prema hrvatskome jeziku.

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	nití se slažem nití se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Objasnite svoj odgovor.

5. Aktivnost učenika povećava se projektnom nastavom hrvatskoga jezika.

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	nití se slažem nití se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Objasnite svoj odgovor.

6. Projektnom nastavom učenici više nauče o hrvatskome jeziku.

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	nití se slažem nití se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Objasnite svoj odgovor.

7. Istraživanjem u projektnoj nastavi učenici postaju svjesni da je jezik svuda oko njih.

1	2	3	4	5
uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	nití se slažem nití se ne slažem	uglavnom se slažem	potpuno se slažem

Objasnite svoj odgovor.

HVALA NA SURADNJI!

15. ŽIVOTOPIS

Rođena sam 24. siječnja 1995. godine u Našicama. Upisala sam Opću gimnaziju u Valpovu 2009. godine. Nakon završetka gimnazije, 2013. godine upisala sam preddiplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Mađarskog jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku. Završnim radom pod naslovom *Obilježja baroka u djelima Život je san Pedra Calderona de la Barce i Fuente Ovehuna Lopea de Vege* pod mentorstvom doc. dr. sc. Tine Varge Oswald, stekla sam zvanje sveučilišne prvostupnice Hrvatskoga jezika i književnosti i Mađarskoga jezika i književnosti. Iste godine upisala sam diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti (nastavničkoga smjera) i Mađarskoga jezika i književnosti (komunikološkoga smjera). U kolovozu 2016. godine boravila sam u Pečuhu u ljetnoj školi gdje sam stekla certifikat o poznavanju mađarskoga jezika. Temu svoga diplomskoga rada, koja je iz područja metodike nastave hrvatskoga jezika, odabrala sam jer me posebno zanima rad u nastavi hrvatskoga jezika, jer bih se u budućnosti voljela baviti nastavničkim radom.